

Voorwoord

Als directeur van de Nederlandse FranklinCovey-organisatie ben ik een groot fan van het gedachtegoed van Stephen Covey en pas ik de principes toe in mijn dagelijks leven, niet alleen op het werk, maar ook in mijn privéleven. Toen ik vernam van de vertaling van *The 7 Habits of Highly Effective Families* was ik wat sceptisch. Was dat nou echt nodig? Is daar dan behoefte aan? Je kunt toch gewoon de ideeën uit *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap* in je privéleven gebruiken? En daar kwam nog bij dat het boek erg Amerikaans is, gericht op klassieke man-vrouwrelaties, op het eerste gezicht geen ruimte latend voor andere vormen van relaties.

Totdat ik de Nederlandse vertaling ging lezen. Hoe verder ik kwam in het boek, hoe meer ik tot de conclusie kwam dat Stephen Covey ook in dit boek weer heel knap werk heeft geleverd. Hij heeft een boeiende en interessante vertaalslag gemaakt naar gezinnen, families en familierelaties in de breedste zin. Hij verandert je kijk op relaties in het algemeen, op je rol als echtgenoot, vader, opa of zoon in het bijzonder. Net als met zijn wereldberoemde *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap* helpt Covey je je persoonlijke leven significant te verbeteren. Ik heb het zelf met veel plezier gelezen.

Ontegenzeggelijk zult u tijdens het lezen aanlopen tegen de typisch Amerikaanse cultuurelementen. Maar wanneer je daar doorheen leest, je er niet door laat afleiden en je concentreert op de achterliggende principes, dan zijn de boodschap en de inhoud van het boek uitstekend toepasbaar op elke Nederlandse gezins- of familiesituatie. Ik ben ervan overtuigd dat u heel veel bruikbare inzichten kunt ontleen aan de inhoud van dit prachtige boek.

Ik wens u heel veel plezier en inspiratie bij het lezen.

Jan Kuipers

Directeur FranklinCovey Nederland, echtgenoot van Monique, vader van Rick (1991) en Lisette (1993), kind van Mans en Tineke (samen met één broer en twee zussen)

Inhoud

Voorwoord	5
Een persoonlijke boodschap	9
Je zult 90 procent van de tijd niet op de juiste koers zitten. En wat dan nog?	11
<i>Eigenschap 1</i> Wees proactief	31
<i>Eigenschap 2</i> Begin met het einde voor ogen	73
<i>Eigenschap 3</i> Belangrijke zaken eerst	113
<i>Eigenschap 4</i> Denk win-win	169
<i>Eigenschap 5</i> Eerst begrijpen... dan begrepen worden	199
<i>Eigenschap 6</i> Synergie	245
<i>Eigenschap 7</i> Houd de zaag scherp	277
Van overleven... naar stabiliteit... naar succes... naar zingeving	311
Noten	369
Woordenlijst	373
Over de auteur	375
FranklinCovey-organisatie	375
De zeven eigenschappen van een succesvol gezin	376
Register	379

Een persoonlijke boodschap

Beste lezer,

Nog nooit eerder in mijn leven ben ik ergens zo gemotiveerd voor geweest als voor het schrijven van dit boek. Mijn gezin is namelijk datgene waar ik het meest om geef, en dat geldt waarschijnlijk ook voor jou.

Het toepassen van de zeven eigenschappen op het gezin is iets volkomen natuurlijks. Het past gewoon. Sterker nog, het gezin is de omgeving waar de zeven eigenschappen in eerste instantie worden aangeleerd. Dit zul je merken wanneer je de verhalen leest van allerlei soorten gezinnen die de zeven eigenschappen hebben toegepast en wat zij daarmee hebben bereikt.

Ik vertel in dit boek ook over mezelf en mijn gezin, over hoe wij de zeven eigenschappen proberen toe te passen en over onze missers daarbij. Elke gezinssituatie is uniek. Dat geldt ook voor de onze. Maar in vele opzichten is elk gezin gelijk. Ik denk dat je veel van de problemen en dagelijkse kwesties waarmee wij worstelen, zult herkennen uit je eigen leven.

Een van mijn persoonlijke dilemma's bij het schrijven van dit boek is hoeveel ik precies prijs moest geven van de verhalen, fouten en successen van ons gezin. Aan de ene kant wil ik niet overkomen alsof wij denken dat we de wijsheid in pacht hebben. Aan de andere kant wil ik je niet onthouden waar mijn hart ligt en op welke momenten ik de opmerkelijke effectiviteit van de zeven eigenschappen aan den lijve heb ondervonden.

Ik heb Sandra en de kinderen ook gevraagd om hun ervaringen bij te dragen, zowel de goede als de slechte. Boven hun verhalen staan hun namen vetgedrukt. Misschien herken je je niet in de verhalen, maar in de principes zul je je waarschijnlijk wel herkennen. En ik hoop dat de verhalen je tot nieuwe inzichten brengen, die toe te passen zijn in je eigen situatie.

Met al dit materiaal hoop ik je vooral een optimistische instelling bij te brengen; deze manier van denken kan echt nuttig en effectief zijn in jouw situatie. Ik weet dat je je gezin op de eerste plaats wilt stellen en ik wil je een effectieve manier meegeven om dat te bereiken in onze waanzinnige, turbulente en vaak gezinsonvriendelijke wereld.

Tot slot ben ik ervan overtuigd dat het gezin de hoeksteen is van de maatschappij en dat het onze grootste levensvervulling is. Ook geloof ik dat we het belangrijkste werk dat we in ons leven verrichten, thuis verrichten. Tijdens een toespraak voor afstuderende studenten van Wellesley College formuleerde de voormalige First Lady Barbara Bush dat op een treffende manier: ‘Hoe belangrijk jullie verplichtingen als arts, advocaat of manager ook zijn, je bent op de eerste plaats mens, en die menselijke betrekkingen – met partners, met kinderen, met vrienden – zijn de belangrijkste investeringen die je ooit zult doen. Aan het eind van je leven zul je er nooit spijt van hebben dat je niet nog één extra tentamen hebt gehaald, niet één extra rechtszaak hebt gewonnen of niet één extra deal hebt gesloten. Je zult spijt hebben van de tijd die je niet hebt doorgebracht met een echtgenoot, een kind, een vriend of een ouder... Ons succes als samenleving is niet afhankelijk van wat er in het Witte Huis gebeurt, maar van wat er in jullie eigen huis gebeurt.’¹

Als we als samenleving toegewijd zijn aan alle andere aspecten van ons leven maar het gezin verwaarlozen, zijn we in feite bezig met het rechtzetten van dekstoelen op de *Titanic*.

Met vriendelijke groeten,

Stephen R. Covey

Je zult 90 procent van de tijd niet op de juiste koers zitten. En wat dan nog?

Goede gezinnen – zelfs fantastische gezinnen – zitten 90 procent van de tijd niet op de juiste koers. Dat is niet erg. Waar het om gaat, is dat ze een idee hebben van waar ze uiteindelijk naartoe willen. Dat ze weten hoe de ‘koers’ eruitziet. En dat ze die keer op keer weer op weten te pikken.

Je kunt het vergelijken met een vliegreis. Voordat het vliegtuig vertrekt, hebben de piloten een vluchtplan. Ze weten precies waar ze naartoe gaan en het begin van de reis verloopt volgens plan. Maar tijdens de vlucht krijgen wind, regen, turbulentie, luchtverkeer, menselijke fouten en andere factoren het vliegtuig in hun greep. Ze zorgen voor kleine afwijkingen, zodat het vliegtuig *het grootste deel van de tijd* niet via de voorgescreven vluchtroute vliegt. Er wordt voortdurend een beetje van het vluchtplan afgeweken. Weersomstandigheden of druk luchtverkeer kunnen zelfs voor grote afwijkingen zorgen. Maar als er niets al te ingrijpends gebeurt, zal het vliegtuig zijn bestemming uiteindelijk bereiken.

Hoe werkt dat? Tijdens de vlucht ontvangen de piloten voortdurend feedback. Ze krijgen informatie van instrumenten die de omgeving interpreteren, van verkeerstorens, van andere vliegtuigen en soms zelfs van de sterren. Op basis van die feedback doen ze aanpassingen, zodat ze steeds weer terugkeren naar het vluchtplan.

Ze concentreren zich niet op de afwijkingen maar op hun visie, hun plan en hun vermogen om weer op de juiste koers terug te komen.

Zo'n vliegreis is in mijn ogen de ideale metafoor voor het gezinsleven. Het is geen ramp wanneer we met ons gezin niet op de juiste koers zitten, zelfs niet als het een chaos is. Het succes van een gezin valt of staat met een visie en een plan, en met de moed om keer op keer op de uitgezette koers terug te komen.

Sean (onze zoon):

In ons gezin kwamen denk ik net zo veel ruzies voor als in andere gezinnen. Ook wij hadden zo onze problemen. Maar de relaties binnen ons gezin zijn uiteindelijk zo sterk geworden omdat we steeds in staat waren ons te verontschuldigen en opnieuw te beginnen.

Als we bijvoorbeeld met het gezin op reis gingen, had papa al helemaal in zijn hoofd dat we om vijf uur zouden opstaan en heel vroeg zouden ontbijten, zodat we om acht uur klaar zouden zijn voor vertrek. Als de bewuste dag echter eenmaal aanbrak, sliepen we allemaal uit en was niemand bereid om te helpen. Dan werd papa woedend. Als we uiteindelijk vertrokken, een uur of twaalf na het geplande tijdstip, wilde niemand meer met papa praten omdat hij zo kwaad was.

Maar wat ik me vooral herinner, is dat hij altijd zijn excuses aanbood. Altijd. En als hij zich dan verontschuldigde voor het feit dat hij kwaad was geworden, voelde je je altijd een beetje beschaamd, vooral als je diep van binnen wist dat jij een van degenen was die die kwaadheid had veroorzaakt.

Terugkijkend denk ik dat ons gezin zo bijzonder was omdat mama en papa altijd terug bleven komen, altijd bleven proberen, zelfs als wij de kantjes ervan af liepen, zelfs als het erop leek dat al hun nieuwe plannen en systemen voor gezinsbijeenkomsten, gezinsdoelstellingen en gezinstaken nooit zouden werken.

Zoals je ziet is ons gezin geen uitzondering. Ik ben geen uitzondering. Ik wil meteen vanaf het begin benadrukken dat hoe je situatie ook is – zelfs wanneer je met allerlei problemen en tegenslagen te kampen hebt – je enorm veel hoop kunt putten uit het feit dat je op weg bent naar je bestemming. Het gaat erom dat je een *bestemming*, een *vluchtplan* en een *kompas* hebt.

De drie doelstellingen van dit boek

Met dit boek wil ik je helpen de hoop op een harmonieus gezinsleven toch vooral vast te houden en de drie dingen te ontwikkelen die je gezin en jij nodig hebben om op koers te blijven: een bestemming, een vluchtplan en een kompas.

1. Een duidelijk beeld van je bestemming

Ik realiseer me dat elke lezer van dit boek een unieke gezinssituatie en unieke behoeften heeft. Misschien probeer je je huwelijk te redden of te repareren. Misschien heb je al een goed huwelijk maar wil je dat het nog beter wordt. Misschien ben je een alleenstaande ouder en voel je je overweldigd door al die eisen die aan je worden gesteld en door de permanente druk die op je rust. Misschien heb je problemen met een onhandelbaar kind of met een rebelse tiener die onder invloed staat van verkeerde vrienden, drugs of andere negatieve elementen in de maatschappij. Mis-

schien probeer je twee gezinnen samen te voegen terwijl die daar absoluut niet op zitten te wachten.

Misschien wil je dat je kinderen hun (huis)werk met plezier doen, zonder dat ze eraan herinnerd hoeven te worden. Of je vindt het lastig om verschillende (en klaarblijkelijk conflicterende) rollen binnen je gezinsleven met elkaar te combineren, zoals de rol van ouder, rechter, jurylid, gevangenebewaarder en vriend. Of je wordt heen en weer geslingerd tussen streng en toegeeflijk zijn en je weet niet hoe je moet straffen.

Het kan ook zijn dat je moeite hebt om de eindjes aan elkaar te knopen. Misschien vul je het ene gat met het andere. Je geldzorgen groeien je bijna boven het hoofd en slokken al je tijd en je energie op, zodat er nauwelijks iets overblijft voor relaties. Misschien heb je twee of meer banen en passeren jij en je geliefden elkaar als schepen in de nacht. Het idee van een harmonieuze gezinscultuur lijkt vrijwel onbereikbaar.

Het kan zijn dat er binnen je gezin een ruzieachtige sfeer heerst, dat er mensen kibbelen, bekvechten, schreeuwen, snauwen, elkaar bekritisieren en beschuldigen, sneren, weglopen, met deuren slaan, elkaar negeren, zich terugtrekken of wat dan ook. Misschien komen oudere kinderen niet eens meer thuis en lijkt er van natuurlijke affectie geen sprake meer te zijn. Het kan ook zijn dat het gevoel in je huwelijk weg of ver te zoeken is, dat je je leeg en eenzaam voelt. Of dat je je drie slagen in de rondte werkt om het leuk te maken, terwijl er niets lijkt te veranderen. Je bent uitgeput en je hebt het gevoel dat alles nutteloos is.

Misschien ben je een grootouder en voel je je erg betrokken bij je (klein) kinderen, maar weet je niet hoe je kunt helpen zonder de dingen erger te maken. Misschien heb je een slechte relatie met je schoonzoon of -dochter en wisselen jullie alleen nog maar beleefdheden uit terwijl er van binnen een koude oorlog woedt die zo af en toe in volle hevigheid losbarst. Misschien ben je jarenlang – in je jeugd of tijdens je huwelijk – misbruikt en ben je vastbesloten om die cyclus te doorbreken maar kun je geen patroon of voorbeeld vinden om je aan vast te houden en blijf je terugvallen in het gedrag dat je juist zo verafschuwt. Het kan ook zijn dat je als stel dolgraag kinderen wilt maar dat het niet lukt, en dat je je huwelijk langzaam maar zeker uiteen ziet vallen.

Misschien kamp je zelfs met verschillende problemen tegelijk en koester je totaal geen hoop meer. Hoe je situatie ook is, het is van essentieel belang dat je je eigen gezin niet met dat van een ander vergelijkt. Niemand zal ooit het fijne van jouw situatie weten, en zolang dat het geval is, is het advies van anderen waardeloos. Omgekeerd zul jij nooit het fijne weten van andere gezinnen of van de gezinssituatie van een ander. Veel mensen zijn geneigd om hun eigen situatie op anderen te projecteren en

anderen voor te schrijven wat voor hen werkt. Maar wat zij te zien krijgen, is meestal slechts het topje van de ijsberg. Veel mensen denken dat andere gezinnen zo ongeveer perfect zijn, terwijl het bij henzelf een grote puinhoop is. Toch heeft elk gezin zijn problemen, zijn eigen ballast.

Het mooie is dat een visie zwaarder weegt dan die ballast. Een toekomstvisie – de hoop op een betere situatie, een beter bestaan – is sterker dan alle akelige dingen die zich in het verleden hebben afgespeeld en dan elke situatie waarmee je in het heden wordt geconfronteerd.

Wat ik je daarom wil laten zien, is hoe gezinnen over de hele wereld met behulp van een ‘gezinsmissie’ een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijke waarden creëren. Ik vertel je hoe je zo’n missie kunt opstellen en hoe die je gezin hechter en sterker kan maken. Een gezinsmissie kan uitgroeien tot de unieke ‘bestemming’ van jouw gezin, en met de waarden die erin besloten liggen kun je je richting bepalen.

Een visie met betrekking tot een beter, effectiever gezin zal waarschijnlijk beginnen bij jezelf. Maar wil zo’n visie echt effectief zijn, dan moeten anderen in het gezin zich er ook bij betrokken voelen. Ze moeten helpen met het formuleren ervan, of er in ieder geval de betekenis van begrijpen en erachter staan. De reden daarvoor is simpel. Heb je ooit een legpuzzel gemaakt of iemand er een zien maken? Dan weet je dat het cruciaal is dat je het uiteindelijke plaatje voor je ziet. Zonder een gemeenschappelijke visie hanteren mensen verschillende criteria om hun beslissingen op te baseren, en dat leidt tot complete verwarring.

Je moet proberen een visie te creëren waar iedereen in het gezin zich in kan vinden. Als je bestemming duidelijk is, kun je keer op keer weer terugkeren naar het vluchtplan. De reis is in feite onderdeel van de bestemming. Die twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hoe je reist, is net zo belangrijk als waar je aankomt.

2. Een vluchtplan

Je vluchtplan moet gebaseerd zijn op de principes die het mogelijk maken om je bestemming te bereiken. Het onderstaande verhaal illustreert dit.

Ik heb een dierbare vriend die mij ooit toevertrouwde dat hij zich zorgen maakte over een van zijn zoons. Hij beschreef de jongen als ‘rebels’, ‘dwars’ en ‘ondankbaar’.

‘Stephen, ik weet niet meer wat ik moet doen,’ zei hij. ‘Het is inmiddels zo erg dat als ik de kamer inkom om televisie te kijken, hij het toestel uitzet en wegloopt. Ik heb mijn best gedaan om hem te bereiken, maar het lukt me gewoon niet.’

In die periode gaf ik op de universiteit een aantal cursussen over de zeven eigenschappen. Ik zei tegen hem: ‘Waarom kom je er de volgende keer niet bijzitten? We gaan het hebben over eigenschap 5, over het feit dat je eerst naar een ander moet luisteren voordat je zelf begrepen wilt worden. Ik vermoed dat je zoon zich misschien niet begrepen voelt.’

‘Ik begrijp hem heus wel,’ antwoordde hij. ‘En ik zie tegen welke problemen hij gaat aanlopen als hij niet naar mij luistert.’

‘Probeer er eens vanuit te gaan dat je niets van je zoon weet. Begin gewoon met een schone lei. Luister naar hem zonder je een moreel oordeel te vormen. Kom naar de universiteit. Daar zul je leren hoe je dat moet doen en hoe je naar hem kunt luisteren binnen zijn referentiekader.’

Dus kwam hij naar de universiteit. Maar omdat hij dacht dat hij het na één les al begrepen had, ging hij naar zijn zoon toe en zei: ‘Ik moet naar je luisteren. Ik begrijp je waarschijnlijk niet, maar dat wil ik wel graag.’

Zijn zoon antwoordde: ‘Je hebt me nooit begrepen – nooit!’ En vervolgens liep hij de deur uit.

De volgende dag zei mijn vriend: ‘Stephen, het werkte niet. Ik heb zo mijn best gedaan, en hij behandelde me gewoon als oud vuil! Ik had de neiging om tegen hem te zeggen, “Idioot! Besef je niet wat ik heb gedaan en wat ik nu probeer te doen?” Ik weet echt niet of dit ooit nog goed komt.’

Ik zei: ‘Hij probeert erachter te komen hoe oprecht je bent. En wat heeft hij ontdekt? Hij heeft ontdekt dat je hem niet echt wilt begrijpen. Je wilt alleen dat hij zich fatsoenlijk gaat gedragen.’

‘Dat moet hij ook, die snotneus!’ antwoordde hij. ‘Hij weet heel goed dat hij er een puinhoop van maakt.’

‘Kijk nu eens naar wat er van binnen met je gebeurt’, antwoordde ik. ‘Je bent boos en gefrustreerd en je hebt allerlei vooroordelen. Denk je dat je je zoon met een oppervlakkige luistertechniek zover kunt krijgen dat hij voor je openstaat? Denk je dat je in staat bent om met hem te praten, of zelfs maar naar hem te kijken zonder dat je al die negatieve gevoelens overbrengt? Je moet van binnen eerst nog veel meer werk verrichten. Uiteindelijk zul je onvoorwaardelijk van hem leren houden zoals hij is in plaats van hem je liefde te onthouden totdat hij zich fatsoenlijk gedraagt. Ook zul je leren luisteren binnen zijn referentiekader en je eventueel verontschuldigen voor je vooroordelen en je fouten in het verleden, of wat er ook maar nodig is.’

Mijn vriend begreep de boodschap. Hij zag in dat hij de techniek op een oppervlakkige manier had proberen te gebruiken en niet had ge-

werkt aan datgene wat hem de kracht zou geven om haar oprecht en consistent in praktijk te brengen, ongeacht het resultaat.

Dus bleef hij mijn lessen volgen en begon hij aan zijn gevoelens en motieven te werken. Al gauw bespeurde hij een nieuwe houding bij zichzelf. Zijn gevoelens voor zijn zoon werden tederder, gevoeliger en opener.

Uiteindelijk zei hij: 'Ik ben er klaar voor. Ik ga het weer proberen.'

Ik zei: 'Hij gaat je oprechtheid opnieuw op de proef stellen.'

'Dat is niet erg, Stephen', antwoordde hij. 'Op dit moment heb ik het gevoel dat het niet erg zou zijn als hij mijn toenaderingspogingen zou afwijzen. Ik zou het gewoon blijven proberen, omdat dat de juiste weg is en hij het waard is.'

Die avond ging hij bij zijn zoon zitten en zei: 'Ik weet dat je vindt dat ik niet geprobeerd heb je te begrijpen, maar ik wil dat je weet dat ik mijn best doe en dat ik het blijf proberen.'

Ook nu weer antwoordde zijn zoon ijsig: 'Je hebt me nooit begrepen.' Hij stond op en maakte aanstalten om weg te lopen, maar net toen hij de deur had bereikt, zei mijn vriend tegen hem: 'Voordat je wegloopt, wil ik tegen je zeggen dat het me oprecht spijt dat ik je die avond in aanwezigheid van je vrienden voor schut heb gezet.'

Zijn zoon draaide zich vliegensvlug om en zei: 'Je hebt geen idee hoe gênant ik dat vond!' Er verschenen tranen in zijn ogen.

'Stephen', zei hij later tegen me, 'al die lessen en adviezen die ik van je heb gekregen hadden bij lange na niet zo'n impact als het moment waarop ik mijn zoon zag huilen. Ik had geen idee dat het hem zoveel had gedaan, dat hij zo kwetsbaar was. Voor het eerst wilde ik echt naar hem luisteren.'

En dat deed hij ook. De jongen begon langzaam maar zeker te ont-dooien. Ze praatten tot middernacht, en toen zijn vrouw binnenkwam en zei: 'Het is bedtijd', antwoordde zijn zoon vlug: 'We willen praten, hè pap?' Ze bleven tot in de vroege uurtjes doorpraten.

Toen ik mijn vriend de volgende dag op de gang bij mijn kantoor tegenkwam, zei hij tegen me: 'Stephen, ik heb mijn zoon weer gevonden.'

Zoals mijn vriend had ontdekt, bestaan er bepaalde fundamentele principes die ten grondslag liggen aan alle menselijke interacties, en is het absoluut essentieel voor een goed gezinsleven om in harmonie te leven met die principes. In deze situatie had mijn vriend bijvoorbeeld het basisprincipe respect geschonden. Dat gold ook voor zijn zoon. Maar dankzij zijn vaders besluit om dat principe alsnog te gaan naleven – om oprecht en meevoelend te luisteren naar zijn zoon en te proberen hem te begrijpen – veranderde de situatie ingrijpend. Vergelijk het maar met een chemische formule: als je daar één ding in verandert, verandert alles.

Het naleven van het principe respect en het vermogen om oprecht en meevoelend naar een ander te luisteren is kenmerkend voor effectieve mensen uit alle lagen van de bevolking. Kun je je een effectief individu voorstellen dat geen respect heeft voor anderen of dat niet aandachtig luistert? Op die manier kun je overigens vaststellen of het principe dat je hebt gevonden echt universeel (overall van toepassing), tijdloos (op elk moment van toepassing) en vanzelfsprekend is (ertegenin gaan is overduidelijk dwaas, zoals beweren dat je een hechte langdurige relatie kunt opbouwen zonder respect). Bedenk maar eens hoe absurd het is om het tegenovergestelde na te leven.

De zeven eigenschappen zijn gebaseerd op universele, tijdloze en vanzelfsprekende principes die net zo waar zijn in de wereld van de menselijke relaties als de wet van de zwaartekracht in de fysieke wereld is. Deze principes zijn uiteindelijk van kracht in het hele leven. Ze werden en worden nageleefd door succesvolle individuen, gezinnen, organisaties en beschavingen. Het zijn geen trucjes of technieken. Het zijn geen snelle oplossingen. Het zijn geen dingen die je even oefent of die je kunt afvinken op je activiteitenlijstje. Het zijn *gewoontes* – vaste patronen waarmee je denkt en doet – die alle succesvolle gezinnen met elkaar gemeen hebben.

Als deze principes worden geschonden, staat dat bijna garant voor falen in gezins- of andere situaties waarin mensen van elkaar afhankelijk zijn. Leo Tolstoj schreef ooit in zijn roman *Anna Karenina*: ‘Gelukkige gezinnen zijn allemaal eender; elk ongelukkig gezin is ongelukkig op zijn eigen manier.’²¹ Of het nu gaat om een een- of tweoudergezin, of er tien kinderen zijn of geen, of er sprake is van een geschiedenis van verwaarlozing en misbruik of juist van liefde en vertrouwen, het is een feit dat gelukkige gezinnen bepaalde constante kenmerken hebben. En die kenmerken liggen besloten in de zeven eigenschappen.

Een van de andere belangrijke principes die mijn vriend van de affaire met zijn zoon leerde, heeft te maken met de aard van verandering zelf: alle echte en duurzame verandering komt van binnenuit. Met andere woorden, in plaats van te proberen de situatie of zijn zoon te veranderen, ging hij met zichzelf aan de slag. En het was het werk dat hij diep van binnen verrichtte dat uiteindelijk een verandering teweegbracht in de omstandigheden en in zijn zoon.

Deze ‘van-binnen-naar-buitentheorie’ vormt de kern van de zeven eigenschappen. Door de principes die in deze eigenschappen besloten liggen consistent toe te passen kun je in elke relatie of situatie positieve veranderingen teweeg brengen. Je kunt een katalysator worden voor verandering. Bovendien verandert gedrag veel sneller als je je concentreert

op de principes die eraan ten grondslag liggen dan wanneer je je puur op het gedrag zelf concentreert. Dat komt omdat mensen die principes al intuïtief kennen en ze diep van binnen al hebben geïntegreerd. Als ze proberen ze te begrijpen, komen ze meer te weten over hun ware aard en capaciteiten en kunnen ze hun potentieel veel beter benutten.

Een van de redenen waarom deze van-binnen-naar-buitentheorie vandaag de dag zo belangrijk is, is dat de tijden ingrijpend zijn veranderd. Vroeger was het gemakkelijker om een gezin ‘van buiten naar binnen’ op te voeden, omdat de maatschappij een bondgenoot was, een hulpmiddel. Mensen waren omringd door rolmodellen, voorbeelden, ondersteunende mediaboodschappen en gezinsvriendelijke wetten en systemen die het huwelijk in stand hielpen houden en hechte gezinnen hielpen creëren. Als er problemen waren binnen het gezin, was er nog steeds die krachtige externe stimulans van het hele idee van een succesvol gezinsleven. Daardoor kon je je gezin grotendeels ‘van buiten naar binnen’ opvoeden. Succes was veel meer een kwestie van ‘met de stroom meegaan’.

Maar die stroom is veranderd – en ingrijpend ook. *Wie vandaag de dag ‘met de stroom meegaat’, stort zijn gezin in de afgrond!*

Hoewel de roep om terug te keren naar ‘gezinswaarden’ voor ons als individu een stimulans kan zijn, zijn de trends in de maatschappij als geheel de afgelopen dertig tot vijftig jaar verschoven van pro-gezin naar anti-gezin. We proberen ons staande te houden in wat een turbulente, gezinsonvriendelijke omgeving is geworden, en we worden regelmatig geconfronteerd met een krachtige tegenwind waardoor veel gezinnen snel van de juiste koers af raken.

Tijdens een recente conferentie over het gezin vertelde een gouverneur me het volgende ontzuchtende verhaal:

Ik sprak onlangs met een man die in mijn ogen een zeer goede vader is. Hij vertelde me dat zijn zevenjarige zoon de laatste tijd een beetje afwezig was. Hij zei: ‘Papa, ik moet er steeds maar aan denken.’ Die vader nam aan dat hij het over een nachtmerrie had, of over een enge film die hij had gezien.

Maar na lang aandringen vertelde zijn zoon dat hij afschuwelijke harde-pornobeelden had gezien. De vader vroeg: ‘Waar heb je die gezien?’ Zijn zoon noemde de naam van zijn negenjarige buurjongetje, dat uit een fatsoenlijk gezin kwam. Hij had ze op de computer gezien. ‘Hoe vaak heb je die beelden gezien?’ vroeg zijn vader. ‘Een heleboel keer’, was het antwoord.

De vader ging naar de ouders van het buurjongetje. Ze waren geschokt. Ze waren verbijsterd. Ze werden onpasselijk bij de gedachte dat deze twee jongetjes op hun leeftijd aan zulke smerigheden waren blootgesteld. De ouders van het buurjongetje

confronteerden hem ermee. Hij barstte in tranen uit en zei: 'Ik weet dat het verkeerd is, maar ik moet er gewoon steeds naar kijken.'

Ze waren natuurlijk bang dat er een volwassene bij betrokken was. Maar nee. Het buurjongetje had het internetadres van een hogereklasser gekregen die had gezegd: 'Hier moet je eens naar kijken. Dat is echt cool.' En het had zich als een lopend vuurtje door de buurt verspreid.

De vader vertelde me dat ze hun kinderen hadden gestimuleerd om met de computer te leren omgaan, omdat ze vonden dat dat bij hun opvoeding hoorde. En het negenjarige buurjongetje was er goed in. Maar ze hadden de computer beneden achter een gesloten deur staan. Zonder dat ze zich ervan bewust waren geweest, was hun kind daardoor in aanraking gekomen met porno.²

Hoe kon dit gebeuren? Hoe kan het dat we in een maatschappij leven waarin technologie ervoor zorgt dat kinderen – die niets afweten van dit soort zaken en er niet goed over kunnen oordelen – slachtoffer worden van iets als pornografie?

De afgelopen dertig jaar is de situatie voor gezinnen radicaal veranderd. Een paar voorbeelden:

- Het aantal buitenechtelijke kinderen is met meer dan 400 procent gestegen.³
- Het percentage eenoudergezinnen is meer dan verdriedubbeld.⁴
- Het aantal echtscheidingen is meer dan verdubbeld.⁵ De voorspelling is dat ongeveer de helft van alle nieuwe huwelijken in een scheiding zal eindigen.
- Het aantal zelfmoorden onder tieners is met bijna 300 procent gestegen.⁶
- Leerlingen scoren lager op Cito- en aanverwante toetsen.⁷
- Tegenwoordig is huiselijk geweld het grootste gezondheidsprobleem voor Amerikaanse vrouwen. Elk jaar worden vier miljoen vrouwen door hun partner geslagen.⁸
- Een kwart van alle adolescenten loopt een seksueel overdraagbare aandoening op voordat ze de middelbare school hebben afgemaakt.⁹

Sinds 1940 heeft er ook een grote verschuiving plaatsgevonden in de belangrijkste disciplinaire problemen op scholen. Waren dat vroeger kauwgom kauwen en door de gangen rennen, nu zijn het tienerzwangerschap, verkrachting en mishandeling.¹⁰

Bovendien is het percentage gezinnen waarvan een ouder overdag thuis is met de kinderen gedaald van 66,7 tot 16,9.¹¹ En het gemiddelde Amerikaanse kind brengt zeven uur per dag voor de televisie door, en vijf minuten met zijn vader.¹²

Volgens de grote historicus Arnold Toynbee kunnen we de hele geschiedenis in één simpel idee samenvatten: niets faalt zo snel als succes. Met andere woorden: als de oplossing opgewassen is tegen het probleem, is er sprake van succes. Maar zodra het probleem verandert, voldoet de oude oplossing niet meer.

1940

Voor de beurt praten

Kauwgom kauwen

Lawaai maken

Door de gangen rennen

Voordringen in de rij

Schenden van de kledingvoorschriften

Rotzooi maken

Grootste disciplineaire problemen volgens onderwijzers op Amerikaanse lagere scholen

1990

Drugsgebruik

Alcoholgebruik

Zwangerschap

Zelfmoord

Verkrachting

Beroving

Mishandeling

De problematiek is veranderd, dus moeten we een oplossing zien te vinden die tegen de nieuwe problemen is opgewassen. De wens om een hecht gezin te creëren is niet genoeg. Zelfs goede ideeën zijn niet genoeg. We hebben een nieuwe mentaliteit en nieuwe vaardigheden nodig. De problematiek grijpt razendsnel om zich heen, en als we er een adequaat antwoord op willen vinden, moeten we razendsnel handelen.

Die mentaliteit en die vaardigheden liggen besloten in het raamwerk van de zeven eigenschappen. In dit boek laat ik je zien hoe veel gezinnen – ook al bevinden ze zich middenin een turbulente omgeving – de principes van dit raamwerk gebruiken om de juiste koers te vinden en vast te houden.

Concreet gezegd ga ik je aanmoedigen om elke week een speciaal ‘gezinsmoment’ in te bouwen dat, noodgevalen en onverwachte onderbrekingen daargelaten, niet mag worden overgeslagen. Dat gezinsmoment is een moment om te plannen, te communiceren, waarden over te brengen en samen lol te hebben. Het zal een effectief hulpmiddel zijn bij de pogingen van jou en je gezin om de juiste koers te houden. Ook ga ik voorstellen dat je met elk lid van je gezin regelmatig één-op-éénmomenten inbouwt, momenten waarop de agenda gewoonlijk door de andere persoon wordt bepaald. Als je deze twee dingen doet, kan ik je bijna garanderen dat de kwaliteit van je gezinsleven drastisch zal verbeteren.

Maar waarom een missie formuleren? Waarom speciale gezinsmomenten? Waarom één-op-éénmomenten? Simpelweg omdat de wereld ingrijpend is veranderd en ook de snelheid van de veranderingen zelf

verandert; ze volgen elkaar steeds sneller op. Zonder nieuwe basispatronen of structuren zullen gezinnen van hun koers af raken.

Alfred North Whitehead zei ooit: ‘Het ultieme teken van wijsheid is als het gewoonte is geworden om goed begrepen principes actief te gebruiken.’¹³ Je hoeft niet honderd nieuwe gedragspatronen aan te leren. Je hoeft niet voortdurend te zoeken naar nieuwe, betere technieken. Het enige wat je nodig hebt, is een basisraamwerk van fundamentele principes die je in elke situatie kunt toepassen.

De zeven eigenschappen vormen zo’n raamwerk. De grootste kracht van de zeven eigenschappen zit hem niet in de individuele eigenschappen, maar in alle eigenschappen samen en in de relatie ertussen. Met dit raamwerk kun je zo ongeveer alles wat er in elke mogelijke gezinssituatie gebeurt analyseren of uitzoeken. Bovendien verschaft het je mogelijkheden om die situaties te herstellen of te verbeteren. Miljoenen mensen die zich in het originele materiaal van de zeven eigenschappen hebben verdiept, kunnen dat beamen. De eigenschappen zeggen je niet zozeer wat je moet doen, maar bevorderen een manier van denken en zijn die er automatisch voor zorgt dat je zelf weet wat je moet doen en wanneer je het moet doen. Voor het *hoe* zijn vaardigheden nodig, en die moet je oefenen.

Eén gezin gaf aan: ‘We vinden het soms lastig om ons aan de principes te houden. *Maar het is een stuk lastiger om je er niet aan te houden!*’ Elke actie heeft een consequentie, en acties die niet gebaseerd zijn op principes hebben ongelukkige consequenties.

Het tweede doel dat ik met het schrijven van dit boek voor ogen had, is dat ik je wil laten zien dat het raamwerk van de zeven eigenschappen, ongeacht jouw situatie, een enorm nuttig hulpmiddel kan zijn bij het analyseren van je situatie en bij het creëren van positieve verandering die begint bij jezelf.

3. Een kompas

Het raamwerk van de zeven eigenschappen gaat ervan uit dat je de belangrijkste creatieve factor in je eigen leven bent en dat je door jouw voorbeeld en leiderschap ook een creatieve factor – een katalysator voor verandering – in je gezinsleven kunt worden. Het derde doel van dit boek is dan ook dat het je vier unieke gaven helpt herkennen en ontwikkelen die het je mogelijk maken om binnen je gezin een katalysator voor verandering te worden. Deze gaven vormen een kompas of innerlijke leidraad die je gezin helpt koers te houden op weg naar jullie bestemming.

Ze stellen je in staat om universele principes te herkennen en je leven daarop af te stemmen – zelfs als je je sociaal gezien in zwaar weer bevindt – en ze geven je de kracht om te bepalen welk gedrag in jouw situatie het meest toepasselijk en het meest effectief is, en om dat gedrag ook ten uitvoer te brengen.

Bovendien zul je het met me eens zijn dat elke bijdrage die dit boek levert aan jou en je gezin veel groter is als die je onafhankelijk maakt van mij of van welke schrijver, therapeut of zogenaamde adviseur ook. Het moet je het vermogen geven om zelf dingen uit te zoeken en de hulpbronnen aan te spreken die jij toepasselijk vindt.

Nogmaals, niemand kent jouw gezinssituatie zo goed als jijzelf. Jij bent degene in de cockpit. Jij bent degene die het hoofd moet bieden aan de turbulentie, het weer en de andere factoren die je gezin van zijn koers kunnen afbrengen. Jij bent degene die de juiste bagage heeft om te weten wat er in je gezin moet gebeuren en om ervoor te zorgen dat dat ook gebeurt.

In andere situaties zijn bepaalde standaard technieken en gedragspatronen misschien het meest effectief. Maar in dit geval heb je een aanpak nodig die je in staat stelt, je de kracht geeft om principes toe te passen in jouw specifieke situatie.

In het Verre Oosten kennen ze de uitdrukking: ‘Geef je een man een vis, dan voed je hem een dag; leer je hem vissen, dan voed je hem zijn leven lang.’ Dit boek is niet bedoeld als vis. Hoewel het talloze voorbeelden bevat van allerlei soorten mensen in allerlei situaties die vertellen hoe zij de zeven eigenschappen in hun omstandigheden hebben toegepast, is dit boek voornamelijk bedoeld om je te leren vissen. Dat gebeurt aan de hand van een reeks principes waarmee je zelf het vermogen kunt ontwikkelen om jouw unieke situatie te verbeteren. Kijk dus verder dan de verhalen. Kijk naar de principes. De verhalen zijn misschien niet van toepassing op jouw situatie, maar *ik kan je absoluut garanderen dat de principes en het raamwerk dat wel zijn.*

Het einde voor ogen: een harmonieuze gezinscultuur

Dit boek gaat over de zeven eigenschappen van *effectieve* gezinnen. Maar wat is ‘effectiviteit’ in het gezin precies? In mijn ogen is dat met drie woorden te beschrijven: een harmonieuze gezinscultuur.

Met ‘cultuur’ bedoel ik de ziel van het gezin: het gevoel, de vibraties, de chemie, het klimaat of de sfeer in huis. Cultuur zegt iets over het karakter van het gezin, over de diepgang, de kwaliteit en de volwassenheid

van de relaties. Het is de manier waarop gezinsleden met elkaar omgaan en hoe ze tegenover elkaar staan. De interacties binnen het gezin worden gekenmerkt door de cultuur, die het product is van de collectieve gedragspatronen. En die zijn, net als het topje van een ijsberg, het product van het onzichtbare geheel van gemeenschappelijke waarden en opvattingen die eronder liggen.

Als ik het heb over een *harmonieuze* gezinscultuur, besef ik dat het woord ‘harmonieus’ niet voor iedereen dezelfde betekenis hoeft te hebben. Ik gebruik het echter om een koesterende omgeving te beschrijven waarin gezinsleden het oprecht fijn vinden om samen te zijn, waarin ze gemeenschappelijke waarden en opvattingen hebben, waarin ze met elkaar omgaan en zich gedragen op manieren die echt werken, met als basis de principes die ten grondslag liggen aan het hele leven. Ik heb het over een cultuur waarin de overstap is gemaakt van ‘ik’ naar ‘wij’.*

Het gezin is een ‘wij-ervaring’, een ‘wij-mentaliteit’. En toegegeven, de verschuiving van ‘ik’ naar ‘wij’ – van onafhankelijkheid naar wederzijdse afhankelijkheid – is misschien wel een van de lastigste aspecten van het gezinsleven. Maar net als de ‘minst bewandelde weg’ waarvan sprake is in het gedicht van Robert Frost,¹⁴ is het de weg waar het om draait. Ondanks het feit dat de nadruk in de westerse cultuur duidelijk op individuele vrijheid, instant bevrediging, efficiency en controle ligt, bestaat er letterlijk geen enkele andere weg die zo bezaaid is met vreugde en voldoening als de weg van een rijk gezinsleven waarin de leden wederzijds afhankelijk van elkaar zijn.

Als je je geluk primair uit het geluk van anderen haalt, weet je dat je de overstap hebt gemaakt van ‘ik’ naar ‘wij’. Op dat moment verandert het hele proces van problemen oplossen en kansen grijpen. Maar als je gezin nog niet op de eerste plaats komt, vindt deze verschuiving gewoonlijk niet plaats. Een huwelijk is vaak niets meer dan twee getrouwde alleenstaanden die in één huis leven, omdat de verschuiving van onafhankelijkheid naar wederzijdse afhankelijkheid nooit heeft plaatsgevonden.

Een harmonieuze gezinscultuur is een wij-cultuur. Die komt tot uiting in deze verschuiving. Het is het soort cultuur dat je in staat stelt om gezamenlijk een ‘bestemming’ te kiezen en ernaar op weg te gaan, en om een bijdrage te leveren aan de maatschappij in het algemeen en misschien aan andere gezinnen in het bijzonder. Zo’n cultuur geeft je ook het vermogen om het hoofd te bieden aan de factoren die je van je koers af kunnen brengen, zoals turbulent weer buiten het vliegtuig (de cultuur waar-

* Een aanvullende zelftest om je huidige gezinscultuur te beoordelen (in het Engels) is te vinden op www.franklincovey.com

in we leven en zaken buiten je invloedssfeer, zoals economische malaise of plotselinge ziekte) en turbulentie binnen de cockpit (onenigheid, gebrek aan communicatie en de neiging om te bekritisieren, te klagen, te vergelijken en te concurreren).

Betrek je gezin er meteen bij

Voordat je je daadwerkelijk met de zeven eigenschappen gaat bezighouden, wil ik je meegeven dat de respons op het oorspronkelijke boek over de zeven eigenschappen en de behoefte om dit materiaal op het gezin en in bredere zin op de familie toe te passen overweldigend zijn. Op basis van die respons heb ik een paar treffende voorbeelden uit het oorspronkelijke boek overgenomen.

De meeste verhalen zijn echter nieuw; vele ervan zijn afkomstig van mensen die de principes in hun eigen gezin proberen toe te passen.* Ik raad je aan om tijdens het lezen van deze verhalen zowel alert te zijn op de betreffende principes die eraan ten grondslag liggen als op ideeën voor mogelijke toepassingen in je eigen omgeving.

Ik zou je ook willen aanraden om, als dat mogelijk is, je gezin er vanaf het begin bij te betrekken. Ik kan je garanderen dat het leerproces intenser is, de banden hechter worden en de inzichten en het plezier groter zijn als je samen dingen kunt ontdekken en ervaringen kunt uitwisselen. Door het samen te doen voorkom je bovendien dat je partner of je tienerkinderen een achterstand oplopen en zich bedreigd gaan voelen door jouw nieuwe kennis of je wens om veranderingen door te voeren. Ik ken een heleboel mensen die na het lezen van een zelfhulpboek hun partner begonnen te veroordelen. Dat ging soms zo ver dat ze een jaar later ‘terecht’ gescheiden waren.

Samen leren is een effectief hulpmiddel bij het opbouwen van een wijcultuur. Dus als het enigszins mogelijk is, kun je dit boek het best samen lezen. Misschien kunnen jullie het elkaar zelfs voorlezen. Bespreek de voorbeelden samen. Praat over de ideeën. Misschien kun je beginnen met tijdens het avondeten een paar verhalen uit het boek te vertellen. Als je dieper op de materie wilt ingaan, staan er aan het eind van elk hoofdstuk een aantal suggesties om je gezin, je hele familie – of zelfs een studiegroep – bij het in dat hoofdstuk gepresenteerde materiaal te betrekken. Ook kun je het diagram en de definities van de zeven eigenschappen

* De namen zijn veranderd om de privacy te beschermen van de mensen die zo grootmoedig waren om hun ervaringen met ons te delen.